

Aktif öğrenme ezberciliği önleyip, araştırmacı, yaşam boyu öğrenen, eleştiren düşünceye sahip, yaratıcı ve üretken bireylerin yetiştirilmesini sağlamakta. Aktif öğrenmenin başarıyı artırdığı, bununla da kalmayıp geleneksel öğretimde ihmal edilen, hatta zaman zaman zedelenen motivasyon, öz saygı, okula ve öğrenmeye yönelik negatif tutumlar, arkadaşlık ilişkileri ve derse katılım gibi birçok değişken üzerinde olumlu etkileri olduğu, araştırmalar sonucunda elde edilen binlerce bulguyla kanıtlandı.

Çözümleme ve Ses Temelli İlk Okuma ve Yazma Öğretim Yöntemlerinin Göz İzleme Metrikleriyle Karşılaştırılması

2021

● 119K035 nolu bu proje TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir.

İçindekiler

. Projenin Önemi ve Gerekçesi	. 02
. Projenin Amacı	. 02
. Projenin Araştırma Yöntemi	. 03
Projede Karşılaştırılan İlk Okuma Öğretim Yöntemleri	. 05
. Çözümleme Yöntemi	. 06
. Ses Temelli Cümle Yöntemi	. 06
. Projenin Bulguları	. 07
. Okuma Davranışlarına Yönelik Bulgular	. 07
. Okuma Becerilerine Yönelik Bulgular	. 09
. Okuma Becerilerine Yönelik Sonuçlar	. 11
. Okuma Davranışlarına Yönelik Sonuçlar	. 12
. Ekibimiz	. 13

Projenin Önemi ve Gerekçesi

Okuma, belirlenen yöntem doğrultusunda tasarlanan öğretim süreci içerisinde kazanılan bir beceri olmasına rağmen etkisini bireyin tüm hayatında göstermektedir. Bu nedenle, okuma öğretiminde kullanılan yöntemin bireyin tüm hayatı boyunca sahip olduğu okuma becerisini etkilediği düşünülmektedir. Ülkemizde bugüne kadar temel olarak çözümleme ve ses temelli yöntem olmak üzere iki farklı ilk okuma öğretim yöntemi kullanılmıştır

Bu noktada ülkemizde kullanılmış iki temel öğretim yönteminin objektif verilere dayalı olarak yenilikçi bir yaklaşımla uygulamalı olarak karşılaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Projenin Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilk okuma-yazma öğretim yöntemlerinden çözümleme ve ses temelli yöntemlerin yetişkinlik dönemindeki okuma becerileri ve davranışları üzerindeki etkisinin karşılaştırılarak incelenmesidir. Okuma davranışlarının incelendiği çalışmalarda kullanılan göstergelerin göz izleme metrikleri ile bire bire uyumlu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu projede her bir göz izleme metriği okuma davranışlarının kendisi olarak ele alınmıştır.

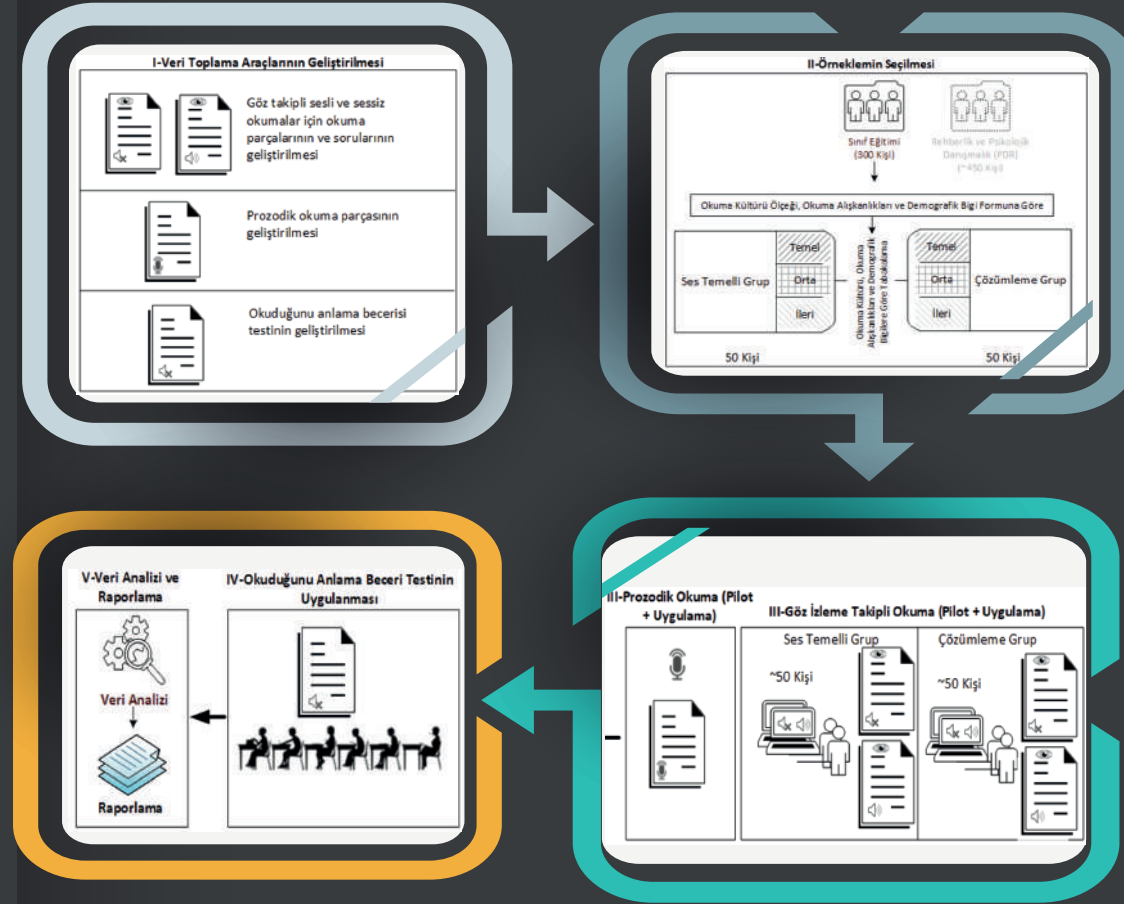
Projenin Araştırma Yöntemi

Projenin katılımcılarının Sınıf Eğitiminde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin hangi ilk okuma yöntemiyle okuma öğrendikleri çeşitli yöntemlerle tespit edildikten sonra okuma anlama, göz izleme metrikleri ve prozodik okuma becerilerine yönelik veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Öğrenciler yöntemlere göre gruplara ayrılırken demografik bilgileri, okuma kültürü ve okuma alışkanlıkları bağlamında homojenlikleri sağlanmıştır.

Bu metinlere ait olan açık uçlu sorular ve okuduğunu anlama beceri testi geliştirilmiştir. Örneklemin seçiminde okuma kültür ölçeği, okuma alışkanlıkları formu ve demografik bilgi formu göz önünde bulundurularak çözümlene ve ses temelli yöntemlere yönelik homojen gruplar oluşturulmuştur. Ardından katılımcılarla okuduğunu anlama beceri testinin, prozodik okumanın ve göz izleme takipli okumaların uygulaması yapılmıştır. Katılımcılara deney sırasında biri pilot okuma, biri sessiz okuma biri diğeri de sesli okuma olmak üzere üç farklı okuma parçası sunulmuştur.

”

"Türkiye'de ilk okuma öğretim yöntemlerinden çözümlene yöntemi ile ses temelli cümle yönteminin okuma davranışları açısından göz izleme sistemi ile incelendiği uygulamalı ilk çalışmadır."

Projede Karşılaştırılan İlk Okuma Öğretim Yöntemleri

Katılımcıların hangi ilk okuma öğretim yöntemiyle okuma öğrendiklerini tespit etmek için yöntemleri tanımlamaları ve hatırlamaları için aşağıdaki görseller ile birlikte kendilerine bilgi verilmiştir.

Çözümleme Yöntemi

26.10.1981 tarihinde Millî Eğitim Talim Terbiye Kurulunun 2098 sayılı kararıyla çözümleme öğretim yöntemi tek geçerli yöntem olarak uygulanmasına karar verilmiştir. 2004 yılına kadar okuma öğretiminde temel yöntem olarak kullanılmıştır.

Ses Temelli Cümle Yöntemi

2005'ten günümüze kadar ilk okuma ve yazma öğretiminde ses temelli cümle yöntemi halen kullanılmaktadır. Ses temelli cümle yönteminde ilk okuma ve yazma öğretimine seslerle başlanıp anlamlı bütün oluşturacak birkaç ses verildikten sonra seslerden hecelere, hecelerden kelimelere, kelimelerden ise cümlelere ulaşılacak şekilde parçadan bütüne gidilmektedir.

Arkadaşlar.
"e" ve "l" sesini birleştirdim.
Bakın ne buldum? Haydi, ritim tutarak okuyalım.

el	al	et	at
ele	ala	ete	ata
le	la	te	ta
alt	lal	tel	tat
elke	lake	lala	lata
tele	alta	atla	tela
alet	atlet	atlat	alita
telle	tellet	atletle	aletle
Ela	Ata	Lale	Talat
Ela	Ata	Lale	Talat

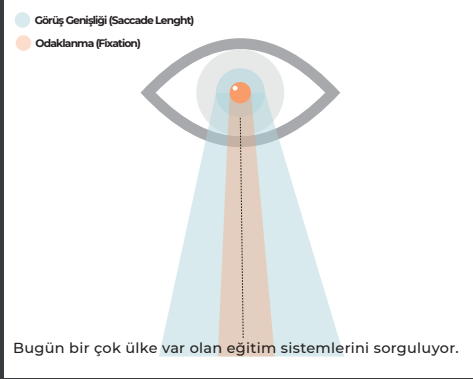
Projenin Bulguları

Okuma Davranışlarına Yönelik Bulgular

Görüş Genişliği (Saccade Length)

Gözün bir metindeki yaptığı iki sıçrayış arasındaki mesafe görüş genişliğini temsil etmektedir.

Ses temelli yöntem lehine bir farklılık görülmüştür. Diğer bir deyişle çözümlene yöntemine kıyasla ses temelli yöntemle ilk okuma öğrenen bireylerin görüş genişliğinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Sıçrama Sayısı (Saccade Count) ve Odaklanma Süresi (Fixation Duration):

Sıçrama sayısı, gözlerin iki duraklama arasında yaptığı sıçramaların sayısını belirtmektedir. Odaklanma süresi ise gözlerin okuma sırasında yaptığı odaklanmalara ait sürelerin ortalamasını belirtmektedir.

Her iki metinde de sıçrama sayısı açısından ses temelli yöntem lehine bir farklılık görünürken, odaklanma süresi açısından ilk okuma yöntemlerine göre anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Diğer bir deyişle ses temelli yöntemle ilk okuma öğrenen katılımcıların sıçrama sayılarının daha az olduğu görülmektedir.

3 Geri Dönüş (Regression)

Bir okuyucunun bir metni okurken okuduğu kısımlara geri dönerek tekrar okuması durumudur.

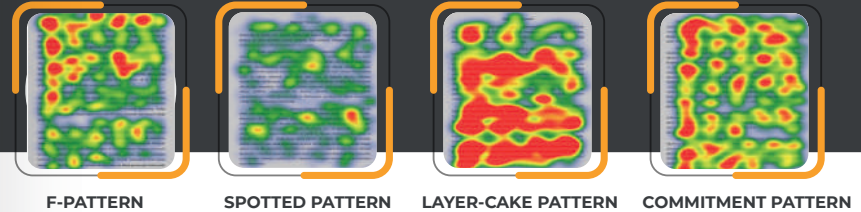

Her iki metinde de geri dönüş sayısı açısından ses temelli yöntem lehine bir farklılık görülmüştür. Yani ses temelli yöntemle okuma öğrenen bireylerin çözümlene temelli yöntemle okuma öğrenen bireylerden daha az geri dönüş yaptıkları görülmüştür.

4 Göz Gezdirme Örüntüsü (Scanning Patterns):

Bir okuyucunun okuma esnasında yaptıkları göz hareketlerinin örüntüsüdür. Ekran okuma boyutunda genel olarak okuyucuların göz hareketlerinin; F-örüntü (F pattern), benekli örüntü (Spotted-pattern), katmanlı kek örüntü (Layer-cake pattern) ve bütünsel örüntü (Commitment pattern) olmak üzere 4 ana modelde gerçekleştiği belirtilmektedir.

Sesli metnin her iki sayfasında ve sessiz metin ikinci sayfasında örüntülere göre anlamlı bir farklılık görülmezken sessiz metnin birinci sayfasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Yani ses temelli yöntemle ilk okuma öğrenen katılımcıların çözümlene yöntemiyle ilk okuma öğrenen katılımcılara göre sessiz metnin birinci sayfasında daha fazla F-Pattern sergiledikleri görülmüştür.

Projenin Bulguları

Okuma Becerilerine Yönelik Bulgular

1 Okuma Süresi (Reading Duration)

Çalışma sonucunda, ses temelli yöntemle okuma öğrenen bireylerin sessiz okuma esnasında daha az zaman harcadığı görülürken sesli okuma sürecinde okuma süresi açısından iki grup arasında anlamlı fark görülmemiştir.

Okuma süresi, bir katılımcının metni ne kadar sürede okuduğunu ifade etmektedir.

2 Okuduğunu Anlama (Reading Comprehension):

Okuduğunu anlama, bir metinde anlatılmak istenen şeyin doğru bir şekilde anlaşılmasıdır.

Sesli metinde okuduğunu anlama açısından yöntemsel bir fark görülmemiştir. Sessiz metinde ise okuma anlama testi 1'de ses temelli yöntem lehine anlamlı bir farklılık görülürken, okuma anlama testi 2'de ilk okuma yöntemlerine göre anlamlı bir fark görülmemiştir.

3 Prozodik Okuma (Prosodic Reading):

Prozodik okuma bir metni okurken vurgu, tonlama ve noktalama işaretlerine dikkat ederek doğru bir şekilde konuşmuş gibi akıcı bir okuma sağlamaktır.

Prozodik okuma, doğru telaffuz ve vurgu tonlama açısından ses temelli yöntem lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yani ses temelli yöntemle ilk okuma öğrenen katılımcılar sesli okuma esnasında daha çok vurgu tonlamaya dikkat edip kelimeleri doğru telaffuz ederek daha iyi bir prozodik okuma gerçekleştirdikleri görülmüştür. Hatalı okuma sayısına bakıldığında ise ters çevirme hata türü (Çözümleme temelli yöntem lehine) dışında hiçbir hata türünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Okuma Becerilerine Yönelik Sonuçlar

Okuma Becerilerine Yönelik Sonuçlar Okuduğunu anlama becerisi açısından genel anlamda yöntemler arasında anlamlı bir farklılık görülmezken çoktan seçmeli sorulardan oluşan okuma anlama testi 1’de ses temelli yöntemle okumayı öğrenenler lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Sesli metinde elde edilen prozodik okuma beceri düzeylerinin (vurgu-tonlama ve doğru telâffuz) ses temelli yöntem ile okumayı öğrenen katılımcılar lehine anlamlı bir fark oluşturduğu görülmüştür.

Ancak okuma hata sayıları incelendiğinde yöntemler arasında yalnızca ters çevirme hata türü açısından çözümlene temelli yöntem lehine anlamlı bir farklılık görülürken diğer hata türlerinde yöntemsel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Okuma anlama ve prozodik okuma becerileri açısından ses temelli yöntemle okuma öğrenen katılımcıların daha başarılı olduğu söylenebilir.

Okuma Davranışlarına Yönelik Sonuçlar

Okuma davranışları ele alındığında sesli metinde sıçrama sayısı, görüş genişliği ve geri dönüş sayısında ses temelli yöntem lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Odaklanma süresi ile okuma süresi açısından ise yöntemlere göre anlamlı bir fark oluşmamıştır. Sessiz metinde ise ilk okuma öğretiminde kullanılan yöntem sıçrama sayısı, görüş genişliği, geri ve dönüş sayısında anlamlı bir etkiye sahipken yöntemin odaklanma süresi üzerinde önemli bir etkisi görülmemektedir.

Buna göre, ilk okumayı çözümlene temelli yöntem ile öğrenen bireylerin okuma esnasındaki görüş genişliği daha az iken daha fazla sıçrama ve geri dönüş yaptığı belirlenmiştir. Katılımcıların yetişkinlik dönemi okuma davranış ve beceri düzeyleri genel olarak incelendiğinde, ses temelli cümle yöntemi ile okumayı öğrenenlerin çözümlene yöntemi ile okumayı öğrenenlerden daha fazla iyi okuyucu özelliği gösterdikleri sonucuna varılabilir.

Ekibimiz

Doç. Dr. Engin KURŞUN
Proje Yürütücüsü

Prof. Dr. Selçuk KARAMAN
Araştırmacı

Doç. Dr. Ömer YILAR
Araştırmacı

Dr. Öğr. Üyesi Mine YILDIZ
Araştırmacı

Araş. Gör. Meryem Özdemir CİHAN
Araştırmacı

Elif AKAN
Bursiyer

Ali DERTLİ
Bursiyer

Selma DURDU
Bursiyer

İletişim

 ekursun@atauni.edu.tr

 <http://ilkokuma.atauni.edu.tr>

 Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Erzurum/Türkiye